

KÄTTILSTAD KYRKOGÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

Kättilstad församling

Kinda kommun

Linköpings stift

Östergötlands län

2006

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM

Raoul Wallenbergs plats • Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013-23 03 00 • Fax 013-14 05 62
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

KÄTTILSTAD KYRKOGRÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

Kättilstad församling

Kinda kommun

Linköpings stift

Östergötlands län

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Syfte	2
Kulturminneslagen och begravningslagen	2
Kulturhistorisk bedömning	3
Inventeringens uppläggning och rapport	3
Översiktskarta	4
Kättilstad kyrkogård	4
Kyrkogårdens omgivning	4
Kättilstad kyrka	5
Kyrkogårdens historik	5
Beskrivning av kyrkogården	6
Beskrivning av enskilda kvarter	12
Område A	12
Område B	13
Område C	15
Område D	16
Källor	18
Översiktlig beskrivning av vegetation mm – Karta	19
Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse	21
Förklaring till exempellistan	21
Utvärderingskarta	22
Bilagor	
Exempellista	
Fotografier	

INLEDNING

Bakgrund

Ur kulturhistorisk synpunkt är kyrkogårdar och begravningsplatser bärare av en stor mängd information och de här platserna ger anledning till frågor av olika slag. Vad är typiskt för våra kyrkogårdar när det gäller vegetation, omgärdningar, gångar, gravvårdar m m och finns det några regionala skillnader? Vad har varit gängse bruk under olika tider och vad kan vi få för historisk information bara av att gå på en kyrkogård? Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering.

På uppdrag av Linköpings stift utför Östergötlands länsmuseum inventeringen av kyrkogårdar/begravningsplatser inom den del av stiftet som ligger inom Östergötlands län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2002. Projektet beräknas vara avslutat vid utgången av år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagen. Lagen gäller de begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarnas syfte är:

- att lyfta fram och öka förståelsen för kyrkogårdarnas och begravningsplatsernas kulturvärden och att främja kontakterna mellan kyrkan och kulturmiljövården
- att ge ett underlag för församlingarnas/samfälligheternas planering och förvaltning av kyrkogårdarna/begravningsplatserna och ett underlag för vård- och underhållsplaner
- att sammanställa ett enhetligt och tillgängligt kunskapsunderlag med beskrivning av och historik för den enskilda kyrkogården/begravningsplatsen samt en bedömning av de kulturhistoriska värdena. Inventeringen blir samtidigt en samlad dokumentation och överblick av kyrkogårdar/begravningsplatser i stiftet från 2000-talets första decennium.
- att ge ett underlag för handläggning av kyrkoantikvariska ärenden och för bedömning av var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader*, *kyrkotomter* och *begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen.) Begravningslagen (SFS 1990:1144) säger att en gravvård ägs av den som betalar gravrättsavgiften. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården upplåtaren, alltså församlingen. Vidare säger lagen: "Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om

gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, om en familj, om stilhistoria och om begravningsstraditioner. I rapporten anges exempel på typer av gravvårdar som utifrån olika grunder bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning. Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande, t ex material och konstnärlig utformning eller ett lokal/personhistoriskt värde. Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistorisk värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

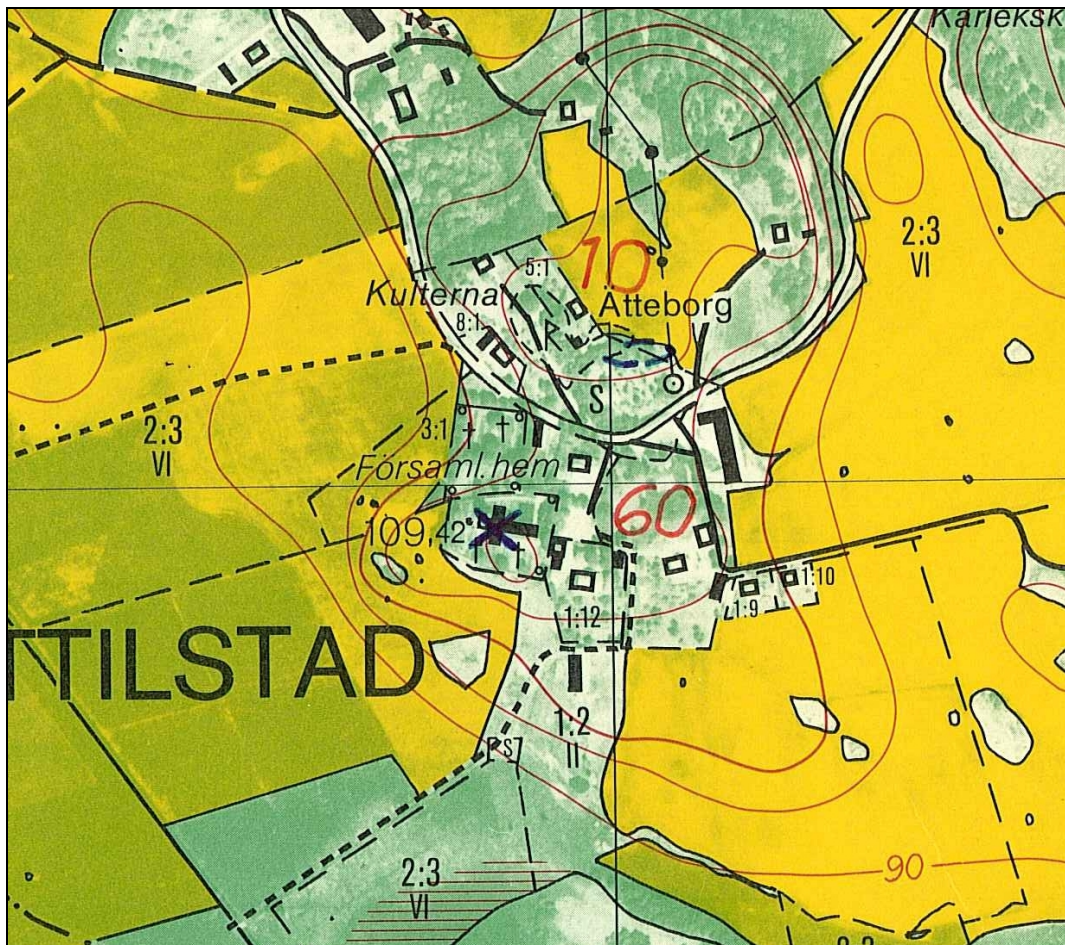
Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Linköpings stift, länsstyrelserna i Kalmar, Östergötland och Jönköping samt läns museerna i Jönköping och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och i övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarteren/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygds litteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav ett antal bilder presenteras i rapporten. Delar av inventeringsmaterialet görs tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, ett informationssystem som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Johan Back, Östergötlands läns museum 2006. Rapporten finns tillgänglig på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

KÄTTILSTAD KYRKOGRÅRD

Utsnitt ur ekonomiska kartans blad 075 89, Kättilstad 1981.

En sägen berättar att två jättar, Kettil och Häger byggt var sitt gudahus , Kättilstad och Hägerstad. De tv hade hammaren gemensamt och kastade under arbetets gång hammaren till varandra. Slutligen kom det till strid mellan dem och Kettil stupade och gravsattes nära Kättilstad kyrka.

Enligt en annan sägen behöll den store hövdingen Kettil sin hedniska tro och tog sin bostad i den jordkulle på vilken kyrkan skulle byggas. Där framlevde han sina sista tre år och gravsattes i den. När kyrkan skulle byggas flyttade man den dödes kvalevor till en kulle i närheten. Kettils huvudskål skall senare ha återfunnits. Sägner om Kettil går tillbaka på forntida föreställningar om en släkts anfader och bygdens förste röjare, som under hednisk tid förmodligen blivit föremål för kult vid graven.

Kyrkogården har en rektangulär planform i nordsydlig riktning. Kyrkan ligger centralt placerad på kyrkogårdens äldre del. Kyrkans långhus är orienterat i östväst.

Kyrkogårdens omgivning

Kyrkan är högt belägen norr om sjön Striern med utsikt mot Tjärstads och Hägerstads kyrkor. Gårdarna i kyrkbyn är belägna sydöst om kyrkan och består av traditionell jordbruksbebyggelse. En lanthandel har varit inrymd i en byggnad vid kyrkbacken. Strax

nordost om kyrkan är den f d skolan belägen. Den utgörs av en mycket välbevarad reveterad byggnad, uppförd 1875. Skolan lades ner 1961 och används nu som församlingshem. Den f d prästgården är belägen utmed vägen mot Valla och är uppförd i slutet av 1700-talet. I kyrkomiljön finns även ett större järnåldersgravfält, som dock fördärvats genom grustäkt.

Kättilstad kyrka

Kättilstads socken är en medeltida socken. Den nuvarande kyrkan är den tredje kyrkan på platsen. Den äldsta kyrkan var en träkyrka som ersattes av en kyrka av sten sannolikt på 1400-talet. Den nuvarande kyrkan uppfördes 1762 intill det bevarade medeltida tornet. Kyrkan uppfördes av byggmästare Petter Frimodig och fick en för tiden typisk utformning med rektangulärt långhus med rakslutet korparti och sakristia i norr. Den enkla osmyckade fasaden är vitputsad med symmetriskt placerade fönsteröppningar. Sadeltaget som är valmat i öster är täckt med svartmålad plåt. Den ursprungliga spiran ersattes efter ett blixtnedslag 1844 med en fyrkantig lanternin med en för den sena nyklassicismen typisk utformning. Huvudingången är via tornet i väster och en ingång finns även på korets södra sida. Interiören är mycket välbevarad med ett ålderdomligt treklöverformat trävalv och såväl tak- som väggmålningar. Kyrkan är mycket högt belägen vid sjön Striern och omges av gravfält och en ålderdomlig bebyggelsemiljö som vittnar om kyrkplatsens tidigare betydelse som sockencentrum.

Häradsekonomska kartan 1868-77.

Kyrkogårdens historik

Uppgifter om kyrkogårdens historik har i huvudsak hämtats från Östergötlands läns museums topografiska arkiv och bibliotek. Uppgifter om äldre lantmäterikartor är hämtade från Lantmäteriets websida.

På storskifteskartan över Kättilstads kyrkby från 1796 redovisas kyrkogårdens utbredning tydligt, kyrkogårdens utbredning tolkas som mycket lik den utbredning kyrkogården har idag. Omgärningen har en öppning i öster. Kyrkan är liksom idag centralt placerad på

kyrkogården. 1915 utvidgas kyrkogården norr om kyrkan i en nyklassicistiskstil med trädkrans och symetriskt upplagda gångar och häckomgärdade gravplatser centralt på kyrkogården. Under 1920-talet beläggs kyrkogården vid kyrkan med grus, något som finns kvar fram till 1960-talet då kyrkogården beläggs med gräs.

Foto från 1961, Foto i Östergötlands länsmuseums samlingar.

BESKRIVNING AV KYRKOGÅRDEN

Kyrkogården saknar kvartersindelning. För att underlätta redovisningen har kyrkogården delats in i fyra områden A-D vid inventeringen. Område A ligger nordöst och öster om kyrkan och innefattar gravvårdsnummer 1-82. Område B ligger sydöst, söder och väster om kyrkan och innefattar gravvårdsnummer 83- 433. Område C ligger väster, nordväst och norr om kyrkan och innefattar gravvårdsnummer 434-556. Område D är det senaste utvidgade området som ligger norr om kyrkan och innefattar gravvårdsnummer 1-465.

Allmän karaktär

Kättilstads kyrkogård ligger på en höjd, med utsikt över jordbrukslandskapet och sjön Stiern. En trädkrans omgärdar kyrkogården. Kyrkogården delas in av rygghäckar som löper i nord/sydlig riktning. Högreståndsgravar finns på den äldre kyrkogårdens östra och västra del. En utvidgning av kyrkogården gjordes 1915 och ligger norr om kyrkan som omgärdas av en trädkrans av lindar. På Kättilstads kyrkogård finns gravvårdar från 1849 och fram tills idag.

Omgärdning

Väster: kallmurad stödmur, runda och kluvna granitstenar med skolning, skiftgången är oregelbunden. Området utanför muren är kraftigt slybeväxt, muren har till viss del rasat.

Norr: kallmurad stödmur, runda och kluvna granitstenar med skolning, skiftgången är oregelbunden. Murverket vid bisättningskammaren är cementfogat.

Öster: en hagtornshäck utgör omgärdning.

Söder: kallmurad stödmur, runda och kluvna granitstolpar med skolning, skiftgången är oregelbunden.

Södra kyrkogårdsmuren.

Norra kyrkogårdsmuren.

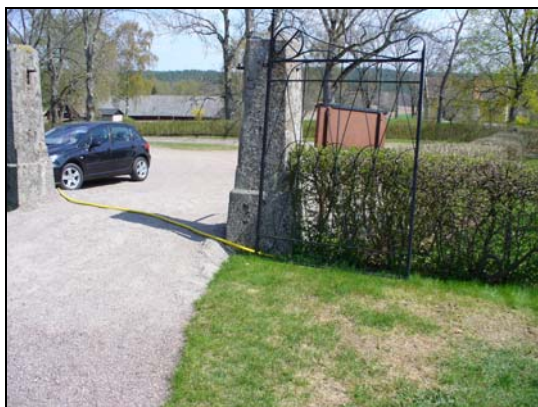
Ingångar

Öster: dubbelgrind i järn. Fyrkantiga slåthuggna granitstolpar med markerad bas, grindstolparna är mycket resliga och är smalt avsmalnande mot det konkavt avfasade krönet. I arrangemanget med grindstolpar och grind finns även en dekorativt utformad överliggare där en modern lyckta hänger. (Vid inventeringstillfället var arrangemanget nedplockat på grund av renoveringsarbeten vid kyrkan.)

Söder om huvudentrén ligger ytterliggare en grindöppning; dubbelgrind i järnsmide mycket dekorerad, grindbladen krönts av en rad med kors. Fyrkantiga slåthuggna granitstolpar med markerad bas, svagt avsmalnande mot det konkavt avfasade krönet.

Norr: dubbelgrind i järn. Fyrkantiga slåthuggna granitstolpar med markerad bas, grindstolparna är mycket resliga och är svagt avsmalnande mot det avfasade krönet. Grinden är samtida med när utvidgningen gjordes, 1915.

Grindarna skiljer sig ganska mycket från varandra men har dekorativa likheter.

Smidesgrind öster.

Smidesgrind i öster.

Grind i norr.

Vegetation

Väster: på kyrkogårdsmuren växer en syrenhäck. Norr om syrenhäcken växer diverse större träd. Innanför kyrkogårdsmuren, mellan område B och C växer en lönn. Sju lindar utgör trädkrans vid kyrkogårdens utvidgning.

Norr: längsmed kyrkogårdsmuren växer nyponrosor. Utanför kyrkogårdsmuren, i slänten ned mot utvidgningen växer en lind. Sju lindar utgör trädkrans vid kyrkogårdens utvidgning.

Öster: längsmed kyrkogårdens utbredning växer en hagtornshäck. Fem lindar utgör trädkrans vid kyrkogårdens utvidgning.

Söder: fem träd utgör trädkrans. Fyra lindar och i väster står en mycket stor ek. På kyrkogårdsmuren växer en syrenhäck.

Rygghäckar växer på kyrkogården i nordsydlig riktning.

Gångsystem

Från den södra av de två grindöppningarna i öster löper en grusbelagd gång fram mot kyrkan, vid kyrkan fortsätter gången längsmed kyrkans södra långvägg och ansluter till kyrkans huvudentré i väster. Den grusbelagda gången fortsätter i nordlig riktning och viker sedan av åt öster vid kyrkogårdsmuren i norr. Gången löper längsmed kyrkogårdsmuren fram till anslutningen till utvidgningen och den norra av de båda grindöppningarna i öster. Gången

fortsätter även längsmed kyrkans östra gavel för att ansluta till den norra grindöppningen i öster.

Gravvårdstyper

Öster om kyrkan finns en påkostad gravplats med gjutjärnsstaket, även väster om kyrkan finns gravplatser omgärdade av stenram. Stenkors och resta gravvårdar i svartgranit är relativt vanligt förekommande, storlek och utformning varierar dock. Den äldsta gravvården är från 1849 och är rest över fältprosten och kyrkovården Segersteen, ytterligare ett tiotal gravvårdar finns kvar från 1800-talets slut. Kyrkogården har ingen tydlig uppdelning i närgravsättningarna ägt rum, detta gör att gravvårdarna varierar i utformning runt om hela kyrkogården.

Rest gravvård av svartgranit.

Stenkors.

Minneslund

-

Byggnader

Vid den norra muren finns en bisättningskammare som ritades av arkitekten Johannes Dahl Tranås, 1946.

Bisättningskammare.

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

Kättilstad kyrka och kyrkogård med dess bogårdsmur, grindar och trädkrans är en väl sammanhållen miljö med mycket höga kulturhistoriska värden. Den högt placerade kyrkan och kyrkogården är ett dominerande inslag i landskapsbilden med utsikt mot grannsocknarna Tjärstad och Hägerstads kyrkor.

Av stort kulturhistoriskt- och miljöskapande värde för hela kyrkomiljön i Kättilstad är bland annat träden i trädkransen som visar på det parkideal som blev vanligt på landsortskyrkogårdarna framförallt under 1800-talet. De rikt dekorerade smidesjärnsgrindarna från 1800-talet. Stort kulturhistoriskt- och miljöskapande värde har även grusgångarna och bogårdsmuren som är väsentliga för att man skall kunna se strukturerna mellan de olika områdena på kyrkogården. Där den östra delen har en äldre struktur.

På storskifteskartan över Kättilstads kyrkby från 1796 redovisas kyrkogårdens utbredning tydligt, kyrkogårdens utbredning tolkas som mycket lik den utbredning kyrkogården har idag. Omgärdningen har en öppning i öster. Kyrkan är liksom idag centralt placerad på kyrkogården. 1915 utvidgas kyrkogården norr om kyrkan i en nyklassicistisk stil med trädkrans och symmetriskt upplagda gångar och häckomgärdade gravplatser centralt på kyrkogården. Under 1920-talet beläggs kyrkogården vid kyrkan med grus, något som finns kvar fram till 1960-talet då kyrkogården beläggs med gräs.

På kyrkogården är till viss del den äldre strukturen som uppstod senast under andra delen av 1800-talet väl bevarad. Den innebär att mer påkostade "köpegravar" förlades invid kyrkogårdsmuren och i kvarterens ytterkanter. Inne i kvarteren fanns de enklare linjegravarna. Systemet med linjegravar växer fram under slutet av 1700-talet. Det innebär att begravningarna skedde på linje vartefter dödsfallen skedde. Äkta makar eller andra familjemedlemmar begravdes inte bredvid varandra. Från början innebar systemet troligen inte någon direkt "statuskillnad" men under 1800-talet övergick det till att bli en gravläggning för dem som inte kunde eller ville betala för en gravplats.

På Kättilsatds kyrkogård finns flertalet gravvårdar kvar från den så kallade allmänna linjen, främst i den utvidgade delen. Där kan man bitvis följa gravläggningarna från 1916 och fram till 1950-talet. Det är värdefullt att man bitvis kan följa ordningen på gravläggningarna.

På Kättilsatds kyrkogård står "köpegravarna" mestadels i två områden öster och väster om kyrkan. De omgärdade gravvårdarna visar på en gravutformning som var mycket vanlig på länets kyrkogårdar från mitten av 1800-talet och ca 100 år framåt. Gravstaket i järnsmide är en tidig form av omgärdning, medan stenramarna mestadels är från 1920-talet och framåt.

Enstaka gravvårdar har ett högt eller mycket högt kulturhistoriskt värde. Detta gäller bland annat de omgärdade gravvårdarna, gravvårdar utformade till kors av trä, sten eller järn, samt tidstypiska gravvårdar som till exempel öppen bok, obelisk och avbrutet livsträd.

Enstaka gravvårdar kan även ha ett mycket stort lokalhistoriskt värde bland annat i form av titlar, som säger en del om näringsliv och social struktur i en socken. På Kättilstads kyrkogård finns titlar såsom; majoren, fältprosten, nämndemannen, konstnären, grenadjären och kyrkovaktmästaren. Det finns även 26 titlar med anknytning till jordbruket, hemmansägaren/lantbrukaren.

BESKRIVNING AV ENSKILDA OMRÅDEN

Område A, gravplats nr 1-82.

Området omfattar gravplats nr 1-82 och ligger öster och nordöst om kyrkan. Norr och öster om kvarteret, utanför kyrkogården, ligger kyrkbyn med traditionell jordbruksbebyggelse och den f.d. skolbyggnaden. Söder om området ligger område B, nordväst om kvarteret ligger kyrkogårdens senaste utvidgning.

Område A, från SV.

Allmän karaktär

I kvarteret finns flera större gravvårdar. Kvarteret domineras av familjen Segersteens gravplats. Gravplatsen är belagd med grus och omgärdas av ett gjutjärnsstaket, i omgärdningens fyra hörn växer höga tujor. I kvarteret växer rygghäckar utav ölandstok i nordsydlig riktning.

Omgärdning

Kvarteret omgärdas i norr av kyrkogårdsmuren och i öster utav den hagtornshäck som växer längsmed hela kyrkogårdens utbredning i öster.

Ingångar

Öster: dubbelgrind i järn. Fyrkantiga släthuggna granitstolpar med markerad bas, grindstolparna är mycket resliga och är smalt avsmalnande mot det konkavt avfasade krönet. I arrangemanget med grindstolpar och grind finns även en dekorativt utformad överliggare där en modern lyckta hänger. (Vid inventeringstillfället var arrangemanget nedplockat på grund av renoveringsarbeten vid kyrkan.)

Söder om huvudentrén ligger ytterliggare en grindöppning; dubbelgrind i järnsmide mycket dekorerad, grindbladen krönts av en rad med kors. Fyrkantiga släthuggna granitstolpar med markerad bas, svagt avsmalnande mot det konkavt avfasade krönet.

Vegetation

Området är gräsbelagt, två ryggäckar av ölandstok växer i nord/sydlig riktning. I den omgärdade gravvården över familjen Segersteen växer fyra tujor.

Gångsystem

Från de båda ingångarna i öster löper två grusgångar som ansluter till varandra vid kyrkans östra fasad.

Gravvårdstyper

I området finns flera omgärdade gravvårdar. Gravvårdar utformade till kors, obelisk, öppen bok.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

På kyrkogården är till viss del den äldre strukturen som uppstod senast under andra delen av 1800-talet väl bevarad. Den innebär att mer påkostade "köpegravar" förlades invid kyrkogårdsmuren och i kvarterens ytterkanter. Inne i kvarteren fanns de enklare linjegravarna. Systemet med linjegravar växer fram under slutet av 1700-talet. Det innebär att begravningarna skedde på linje vartefter dödsfallen skedde. Äkta makar eller andra familjemedlemmar begravdes inte bredvid varandra. Från början innebär systemet troligen inte någon direkt "statuskillnad" men under 1800-talet övergick det till att bli en gravläggning för dem som inte kunde eller ville betala för en gravplats.

På Kättilsatds kyrkogård står "köpegravarna" mestadels i två områden öster och väster om kyrkan. De omgärdade gravvårdarna visar på en gravutformning som var mycket vanlig på länets kyrkogårdar från mitten av 1800-talet och ca 100 år framåt. Gravstaket i järnsmide är en tidig form av omgärdning, medan stenramarna mestadels är från 1920-talet och framåt.

Område B, gravplats nr 83-433

Kvarteret omfattar gravplats nr 83-433 och ligger sydöst, söder och sydväst om kyrkan. Öster om kvarteret, utanför kyrkogården, ligger kyrkbyn med traditionell jordbruksbebyggelse. Norr om kvarteret ligger kyrkan och område A och C. Söder om kvarteret ligger jordbruksmark och en vacker utsikt över sjön Stiern.

Östra delen av område B, fr NÖ.

Allmän karaktär

Kvarteret är gräsbelagt och karaktäriseras av rygghäckarna som växer i nord/sydlig riktning. Området är omlagt och har flertalet låga breda gravvårdar, vissa gravvårdar har tidigare haft stenram.

Omgärdning

Området omgärdas i öster av en hagtornshäck och i söder av kyrkogårdsmuren.

Ingångar

Den södra av de två smidesjärnsgrindarna ansluter till området.

Vegetation

Kvarteret är gräsbelagt, rygghäckar utav tuja, ölandstök, rosenspirea och cotoneaster växer i nord/sydlig riktning. På kyrkogårdsmuren i söder växer en syrenhäck.

Gångsystem

Området ansluter till den grusbelagda gången som löper runt kyrkan.

Gravvårdstyper

I området finns flera resta gravvårdar i svart granit. Gravvårdar i form av kors förekommer. I områdets östra del finns en granithäll och en kalkstenshäll.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

-

Område C, gravplats nr 434-556

Kvarteret omfattar gravplats nr 434-556 och ligger väster och norr om kyrkan. Väster om kvarteret, utanför kyrkogården ligger jordbruksmark. Norr om kvarteret ligger utvidgningen (område D). Öster respektive söder om kvarteret ligger områdena A och B.

Nordvästra delen av område C, fr SÖ.

Allmän karaktär

Kvarteret är gräsbelagt och karaktäriseras av rygghäckarna som växer i nord/sydlig riktning. Området är omlagt och har flertalet låga breda gravvårdar, vissa gravvårdar har tidigare haft stenram

Omgärdning

Kyrkogårdsmuren omgärdar kvarteret i väster och i norr.

Ingångar

-

Vegetation

Kvarteret är gräsbelagt, rygghäckar utav tuja, ölandstok, rosenspirea och cotoneaster växer i nord/sydlig riktning. På kyrkogårdsmuren i norr växer en rosenhäck och i söder en syrenhäck.

Gångsystem

Området ansluter till den grusbelagda gången som löper runt kyrkan.

Gravvårdstyper

I området finns flera resta gravvårdar i svart granit. Gravvårdar i form av kors förekommer. I områdets östra del finns en granithäll och en kalkstenshäll. I området finns enstaka omgärdade gravvårdar.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

På Kättilsatds kyrkogård står ”köpegravarna” mestadels i två områden öster och väster om kyrkan. De omgärdade gravvårdarna visar på en gravutformning som var mycket vanlig på länets kyrkogårdar från mitten av 1800-talet och ca 100 år framåt. Gravstaket i järnsmide är en tidig form av omgärdning, medan stenramarna mestadels är från 1920-talet och framåt. Område D, gravplats nr 1- 465

Område D, gravplats nr 1-465

Allmän karaktär

Kyrkogården ligger norr om, nedanför den höjd som kyrkan och den äldre kyrkogården ligger på. Utvidgningen omgärdas av en trädkrans av lindar och delas in av rygghäckar i sydnordlig riktning. Väster om den grusgång som delar kyrkogården ligger en rad med häckomgärdade gravplatser.

Omgärdning

Norr: en kraftig sluttning går upp mot den södra kyrkogårdsmuren.

Väster: fyra lindar i trädkransen, mellan träden växer en häck.

Söder: åtta lindar i trädkransen, mellan träden växer en häck.

Öster: sju lindar i trädkransen, mellan träden växer en häck.

Ingångar

Grindöppning i norr av utvidgningen; dubbelgrind i järn. Fyrkantiga släthuggna granitstolpar med markerad bas, grindstolparna är mycket resliga och är svagt avsmalnande mot det avfasade krönet. Grinden är samtida med när utvidgningen gjordes, 1915.

I utvidgningens sydöstra del är en gångstig arrangerad av stora kvaderhuggna granitstenar. Räcket består av resta pollare med kedja.

Vegetation

Rygghäckar växer i nordsydlig riktning.

Gångsystem

En grusgång belagd med naturgrus går från grindöppningen i söder och ligger som ett T som delar in kyrkogården i två delar, grusgången vänstra del leder sedan upp mot den äldre kyrkogården och dess öppning i sydöst.

Gravvårdstyper

Området domineras av enkla gravvårdar, många från den tidigare allmänna linjen.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

Kyrkogården lades ut 1915 och var då enligt uppgift grus/sandsandbelagd.

Under mer än 150 år, fram till mitten av 1960-talet hade man s k allmänna linjer på kyrkogårdarna. Där begravdes de avlidna en och en radvis. Det kunde innebära att äkta makar fick sina vilorum långt ifrån varandra. Tidigast var inte linjebegravningar förknippade med någon speciell status. Från mitten av 1800-talet och senare gick det gradvis över till att bli en gravform för dem som inte ville eller hade möjlighet att köpa en gravplats. På Kättilstad nya kyrkogård är en del av den allmänna linjen bevarad och har ett kulturhistoriskt värde. Det är värdefullt att man kan följa ordningen på gravläggningarna och att de enkla gravvårdarna är bevarade.

På Kättilstad kyrkogård kan man bitvis följa den allmänna linjen från 1919- 1966. Det är värdefullt att man bitvis kan följa gravordningen.

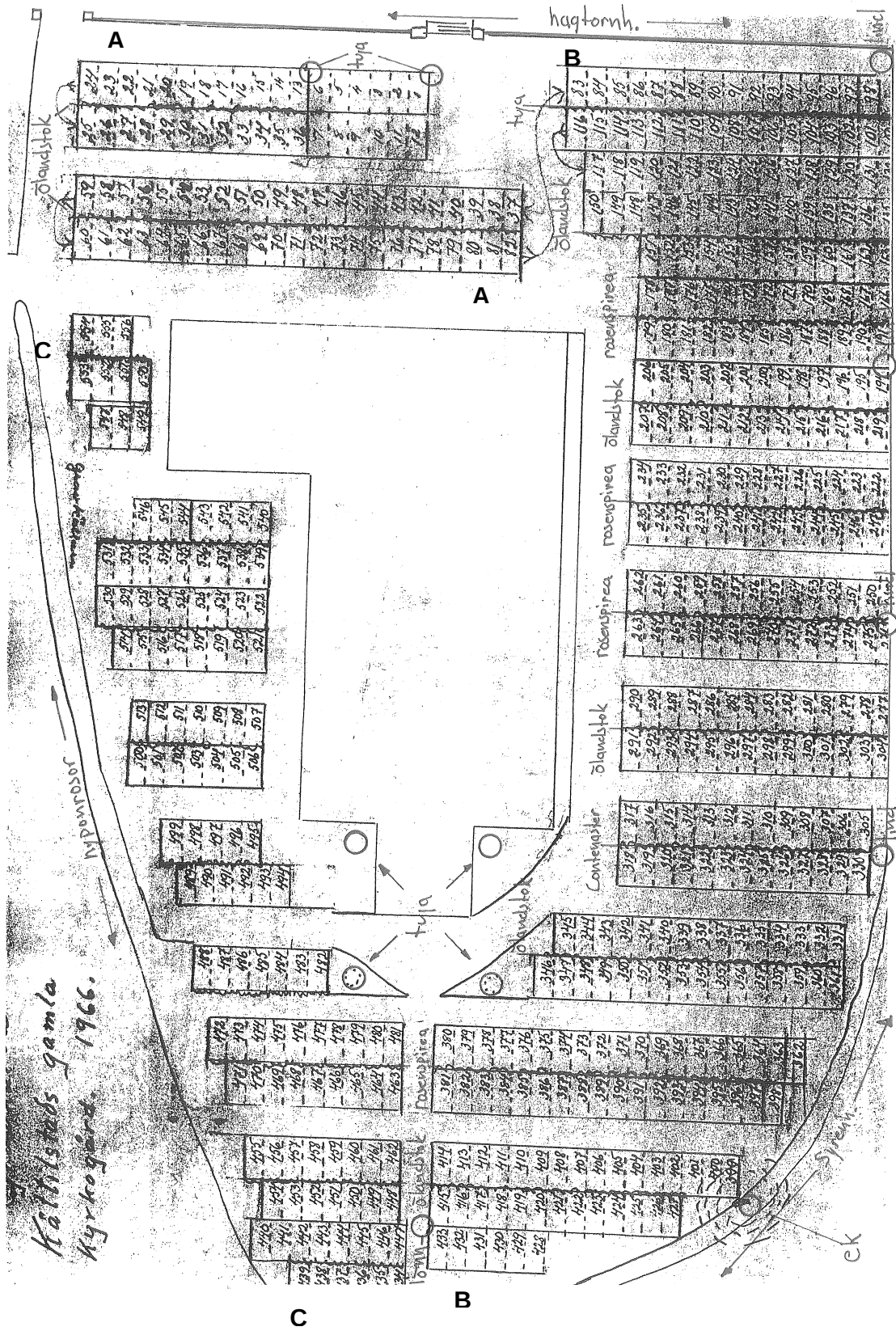
Källor:

Bogårdsmurar i Linköpings stift, Östergötlands län, inventering del 1-3, Grenberger Byggnadsrestaureringskontor 2004.
Broocman C F. Beskrifning öfver the i Östergötland..... . 1760.
Faksimilutgåva 1993.
Hansson, Hans-Erik m fl. Vård av gravstenar. Riksantikvarieämbetet. 2002.
Kulturhistorisk inventering av kyrkor och kyrkomiljöer utförd av Östergötlands länsmuseum 2003-
Kulturmiljövård 6/98. Riksantikvarieämbetet. Stockholm 1989.
Kyrkogårdens gröna kulturarv. Stad&Land. Movium/inst för landskapsplanering. Sveriges lantbruksuniversitet nr 103/1992.
Ridderstad A. Östergötlands beskrivning. Andra delen. Stockholm 1918.
Tham W. Beskrifning öfver Linköpings län. Förra delen Stockholm 1854. Andra delen Stockholm 1855.
Theorell A, Wästberg P, Hammarskiöld H (foto). Minnets stigar. En resa bland svenska kyrkogårdar. 2001.
Wadsjö H (red). Kyrkogårdskonst. Stockholm 1919.
Widegren PD. Försök till en ny beskrivning över Östergötland. Första bandet 1817. Andra bandet 1828. Faksimilutgåva 1993.
Östergötlands länsmuseums topografiska arkiv.

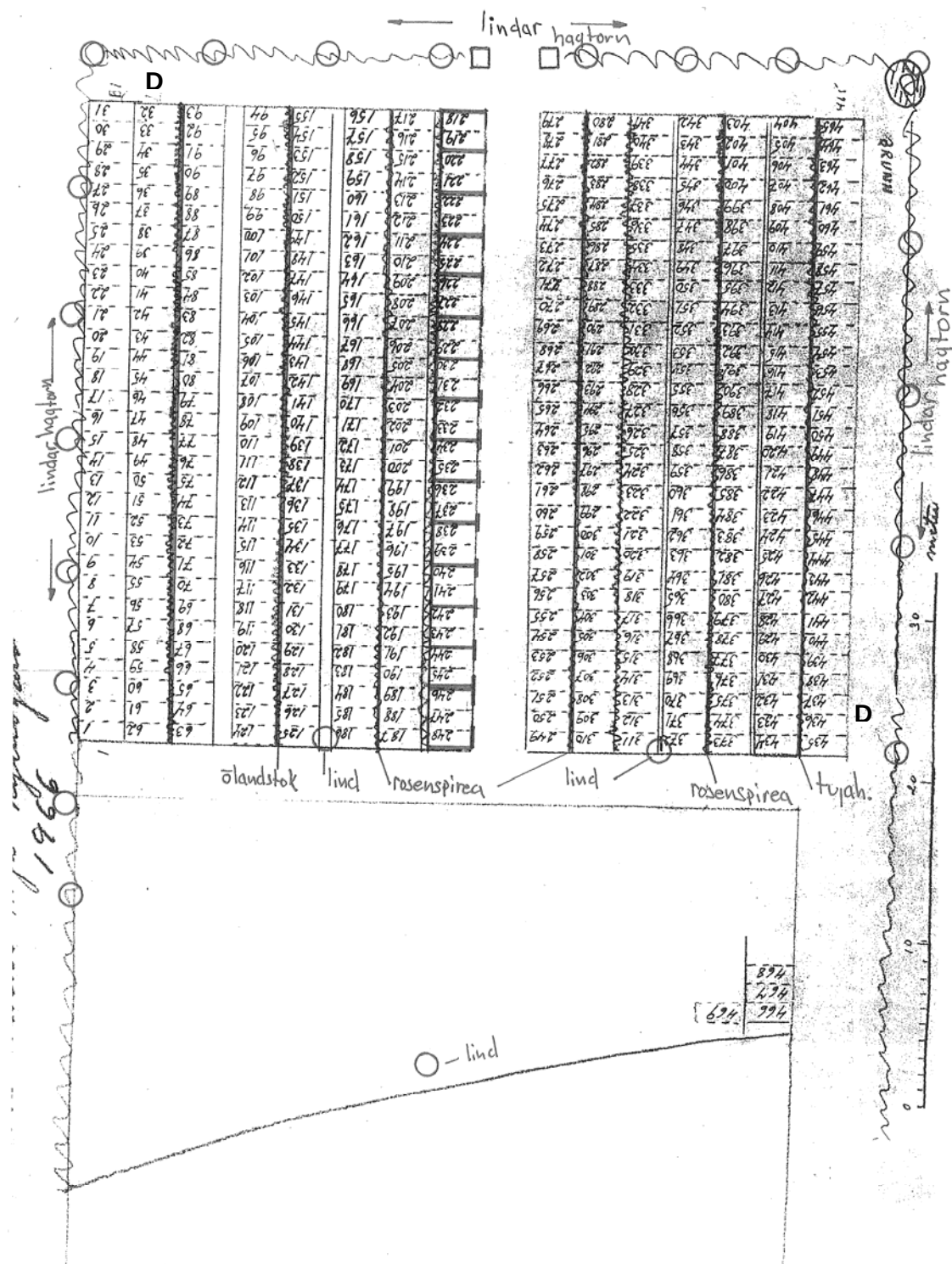
www.lantmateriet.se. Lantmäterikartor från 1769 Häradskarta från 1868-77

www.ostergotlandslansmuseum.se

Översiktlig beskrivning av vegetation mm - Karta

Översiktlig beskrivning av vegetation mm - Karta

EXEMPEL PÅ GRAVVÅRDAR MED KULTURHISTORISKT INTRESSE

Förklaring till exempellistan

Exempellistan är indelad i två delar. Den första delen som innehåller uppgifter om kyrkogård, kvarter, gravnummer, material, efternamn, hemvist och årtal är en identifikationsdel. Under den andra delen anges en kulturhistorisk notering med uppgift om titel, gravplats och gravvård. Dessutom noteras eventuella skador och andra anmärkningar.

Kvarter: anges endast i de fall då kyrkogården är indelad i kvarter.

Numrering: görs efter gravkartan. Ofta kan det vara svårt att exakt lokalisera gravnumret, då gravbredd kan variera och många gravnummer intill varandra saknar gravvård. I vissa fall står äldre gravvårdar utan gravnummer bland övriga gravar och då ges de t ex beteckningen "onumr. S om 042". Stenar som står undanställda och bedöms ha ett kulturhistoriskt värde ges nya nummer.

Material: Här anges vårdens material. Beteckningen "granit" används utan närmare specifikation av olika typer. Stenens färg förkortas **sv** (svart), **gr** (grå), **r** (röd), **gr/r** (grå/röd) osv.

Efternamn: I allmänhet det första efternamnet som står på gravvården.

Hemvist: Det geografiska namn som står på gravvården. Det kan röra sig om bynamn, gårdsnamn eller namnet på en mindre fastighet. I undantagsfall är det namnet på en plats som inte ligger i socknen.

F:a årtal och **S:a årtal:** anger det tidigaste respektive senaste dödsåret som står på gravvården. Är det endast ett årtal angivet står det i F:a årtal.

Titel: Samtliga yrkestitlar samt hemmansägare, rusthållare m m. Dessa gravvårdar bedöms ha ett kulturhistoriskt intresse oavsett vårdens ålder.

Gravplats: Gravplatsen är omramad av stenram, häck, järnstaket eller kedja. Själva gravplatsen är i allmänhet täckt med grus men i vissa fall med gräs.

Gravvård: Speciella typer av gravvårdar som t ex gjutjärnskors, träkors, häll, sköld, ålderdomlig sten m m.

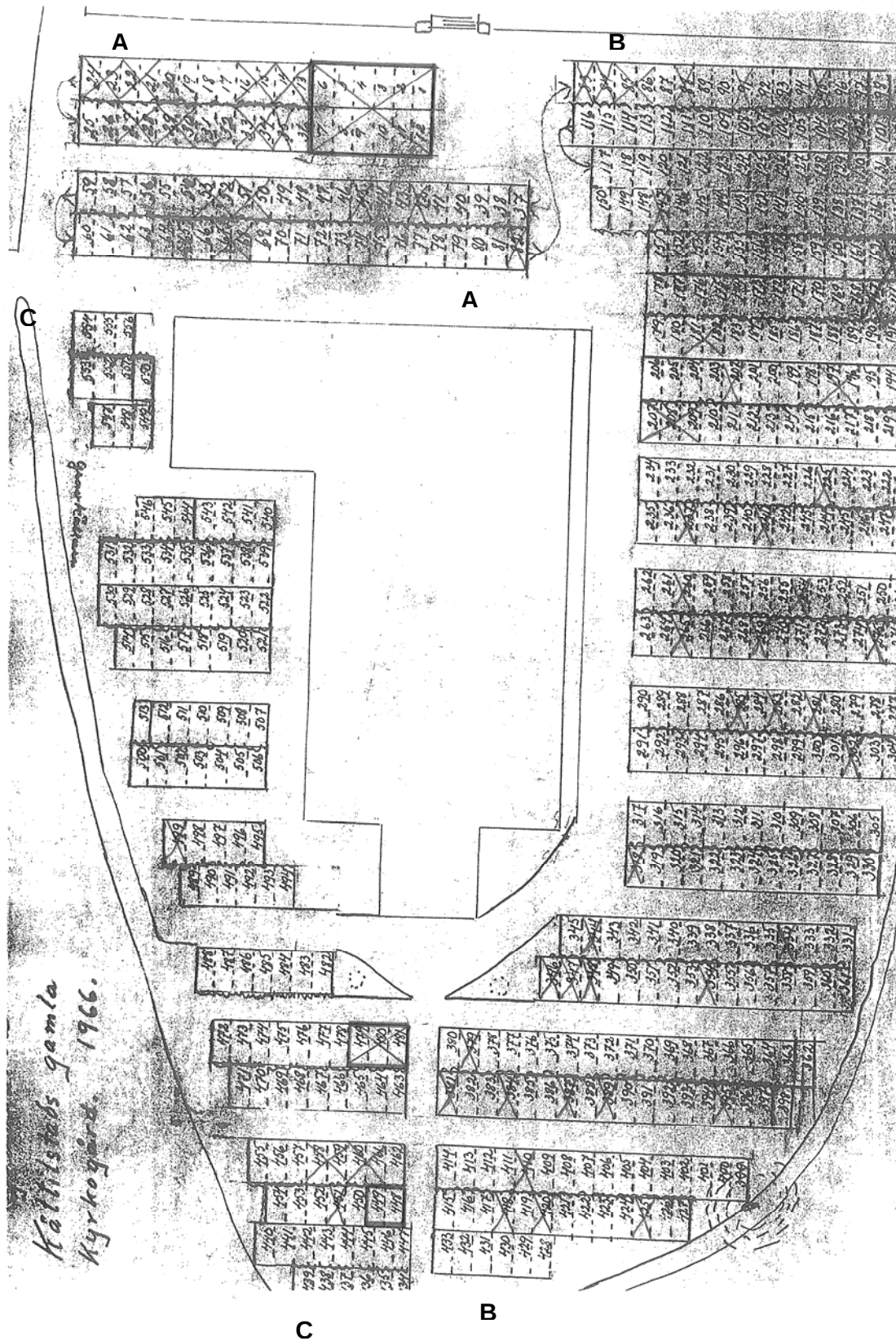
Skada: Notering om eventuell skada, t ex rost på en gjutjärnsvård eller på ett järnstaket, sprucken kalkstensvård o dyl. Här noteras även om det är ovanligt mycket lava på framför allt kalkstensvårdarna.

Anmärkning: Här noteras om gravvården har ett lokalhistoriskt eller personhistoriskt intresse eller andra anmärkningar– L1, P1, A1 osv. Detta hänvisar till korta notiser i slutet av exempellistan.

Utvärderingskarta

Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse är markerade med X.

Gravvårdar med omgärdning är markerade med en fyrkant.

Utvärderingskarta

Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse är markerade med X.

Gravvårdar med omgärdning är markerade med en fyrkant.

